

**Lvdovici Molinæ, E Societate Iesv Theologiæ Doctoris, &
Professoris, Commentaria, In primam D. Thomæ partem**

Molina, Luis de

Lugduni, 1622

Vtrum sicut in diuinis concedimus esse tres personas, ita concedendum sit
esse tres substantias. artic. 2. disput. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73915)

homo, esse complexum quoddam, ac vnum per accidens: idem quippe est dicere, quidam homo, ac dicere, vnus homo, & dicere quidam homines, ac multi homines: quare dictio, quidam, non significat id reale, quo indiuidua nature, cui applicatur, constituuntur vltimò, ac distinguuntur abinuicem.

Durandi opinio.

Hac ergo opinione relicta, Durandus in 1. dist. 23. quest. 1. in eam inclinat sententiam vt dicat, vocabulum, persona, de formali significare in concreto quamdam intentionem secundam, supponere verò pro indiuiduis constitutis ex natura rationali, cuius sunt indiuidua, & ex proprietatibus personarum, Eandem sententiam affirmant Torres hoc loco, & quidam alij.

Torres.

Impugnatur.

Sententia hæc, licet magis ad veritatem accedat, non videtur tamen omnino rei propositæ scopum attingere: id quod ostenditur. Primò, quoniam cum intentio tamquam à ratione fundandi ab opere intellectus pendeat, concedendum esset, seclusa intellectus operatione, non esse in Deo tres personas, nisi fundamentaliter, ac in potentia solum quoad significatum formale vocabuli persona. Secundò, quoniam omnis intentio secunda est relatio: quare si persona in concreto significat intentionem secundam, habebit correlatiuum quod ei respondeat, quod tamen non facillè ostendetur, quod illud sit. Si quis fortè dicat, correlatiuum esse naturam rationalem communem communitate reali, vel rationis, is debet animaduertere, esse per impossibile in natura diuina non esset communitas realis, sed Deus esset, qualem illum crediderunt Philosophi, nihilominus futuram in Deo vnam personam duntaxat, vt Iudæi, & Gentiles Philosophi arbitrantur: quare ad rationem personæ necessarium non est, vt natura, cuius est persona, sit communis. Adde, naturam rationalem, quæ natura rationalis est, non esse relatiuum: quæ commune verò quid est, referri quidem ad particulare, subiicibile, quæ tale est: persona autem, quæ persona, non subiicibile quid, sed incommunicabile, subsistens in natura rationali videtur significare.

Scoti & autoris sententia. Nomen persona quid dicitur de formali, & pro quibus supponatur.

Est ergo tertia opinio Scoti in 1. dist. 23. & 25. quam amplectendam censet, asseretis, vocabulum, persona, de formali significare in concreto incommunicabile nature rationalis: supponere verò pro rebus realibus, quibus conuenit huiusmodi incommunicabilitas. Porò incommunicabilitas negatio quædam est, aut si maus (atque hoc censet probabilius) dicit, sicut, vnum de formali dicit indiuisiōnem in ente, eaque de causa includit ens, & addit indiuisiōnem, & ob id vnum numero est ens indiuisiū in se, & diuisum à quocumque alio: ita suppositum dicere indiuiduam seu incommunicabilem substantiam, & propterea includere substantiam in suo significato formali, & addere incommunicabilitatem, per quam contrahitur ad esse suppositum. Personam verò addere supra suppositum, quod sit natura rationalis. Opinio hæc probatur primò ex definitionibus Boëtij & Richardi: affirmant enim personam esse substantiam indiuiduam, id est, incommunicabilem. Secundò probatur, quoniam ea data, cessant expositæ huius rei difficultates, atque omnia rectè constant.

ARTICVLVS II

Vtrum sicut in diuinis concedimus esse tres personas, ita concedendum sit esse tres substantias.

DISPUTATIO I.

PARS

que negat suaderi potest primò, quoniam Hieronymus in epist. ad Damasum citata renuit cōcedere tres personas diuinas esse tres substantias.

Ait enim: Sufficiat nobis dicere vnam substantiam, & tres personas perfectas & æquales. Imò sacrilegum existimat asserere, tres personas diuinas esse tres substantias. Augustinus etiam 5. de Trinitate, cap. 9. Quia nostra, inquit, consuetudo iam obrinuit, vt idem intelligamus cum dicimus substantiam, & cum dicimus essentiam, non audemus dicere vnam essentiam, & tres substantias, sed vnam substantiam, vel essentiam, & tres personas: quod idem 7. de Trinitate, cap. 4. ad finem probat. Id ipsum affirmat Richardus 4. de Trinitate, cap. 6. 7. & 8.

Secundò, quoniam Concilia affirmant, Deum esse tres personas, & vnam substantiam, vt Toletanum 6. cap. 1. de tribus personis dicit, substantia liter vnum sunt, subiungitque, in hac Trinitate tanta est vnitas substantia, vt pluralitate careat. Conciliū Toletanum II. in confessione fidei: Nec, inquit, sicut tres personas, ita tres substantias predicamus, sed vnam substantiam, tres autem personas. Lateranensi item cap. Firmiter, & cap. Damnamus, de summa Trinitate, & fide Catholica, tres persona, sed vna essentia, substantia, seu natura. Demum in Concilio Niceno definitum fuit, filij esse vnicuique patri, quod Latina Ecclesia vertit, consubstantialia Patri, vt habetur in symbolo Missæ: ergo tres persona diuina non sunt tres substantia, sed vna tantum.

Pars verò, quæ affirmat, suaderi potest efficacissimis rationibus. Primò, quoniam tres persona diuinae sunt tres res inter se re ipsa distinctæ: cum ergo non sint accidentia, sit, vt sint tres substantia. Et enim ens reale sufficienter diuiditur in substantiam & accidens: neque datur res, quæ medium quid sit inter substantiam & accidens. Secundò, persona à Boëtio definitur, indiuidua substantia rationalis natura: ergo tres persona diuinae sunt tres indiuidua substantia, atque adò tres substantia. Confirmatur, quia vt statim videbimus, concedi debent in Deo tres hypostates: cum ergo vnusquisque idem sonet Græcè, quod Latine substantia, fit, vt cōcedendum etiam sit tres personas diuinas esse tres substantias.

Tertiò, Augustinus 7. de Trinitate, cap. 6. prope finem. Aut si iam, inquit, placet, propter disputandi necessitatem, cum quaritur, quid sit, dicere tres substantias, sive tres personas. Quo loco satis aperte admittit in rigore, atque ex proprietate sermonis, id posse concedi. Item 5. de Trinitate, cap. 8. ait: Nostri, id est, Latini, hæc Græco tractantes eloquio dicere consueuerunt, vnam essentiam, & tres substantias, quod est Latine, vnam essentiam, & tres substantias. Hilarius etiam in libro de Synodis affirmat, se interfuisse cuidam synodo, vbi expressè admissam est in diuinis tres esse substantias. Et Anselmus Monologion, capite penultimo asserit, posse dici vnam essentiam, & tres personas, sive substantias. Et de incarnatione Verbi, c. 8. Sicut, inquit, nos dicimus vnam substantiam, & tres personas, ita illi (Græci scilicet) dicunt vnam essentiam, & tres substantias: id ipsum per substantias, quod nos per personas significantes: neque nobiscum aliquatenus in fide discrepans. Hæc Anselmus. D. Thomas quoque hoc loco in responsione ad secundum concedit, nomen substantia accipi etiam pro hypostasi, atque supposito apud Latinos. Idem affirmat quest. sequenti articulo primo ad primum.

Et dubio proposito satisfiat, sciendum est, vocabulum,

Substantiam triam vnitate accipi.

MOLL
INDIA
ID

bulum, substantia, tribus modis usurpari, vt in explicando praedicamento substantiam adnotauimus. Vno modo, pro essentia, quam Graeci *ousav* vocant. Hoc modo sumitur apud Aristotelem in definitione aequiuocorum & vniuocorum, his verbis. Ratio substantiae non nisi accommodata, &c. & alijs saepe. Sicut autem vocabulum, essentia, sumitur duobus modis, ita etiam vocabulum substantia, quod attinet ad hanc usurpationem. Vno pro sola natura communi suppositis, indiuidiue: quo pacto proprietates personales, principiisque indiuiduantia, sicut non dicuntur de essentia, aut partes essentiae, ita neque dicuntur de substantia rei, aut partes substantiae. Haec acceptio essentiae, & substantiae, pro sola natura communi, non vero pro proprietatibus personalibus, principiisque indiuiduantibus, frequentissima est apud antiquos Philosophos, & Patres. Saepè Aristoteles solam naturam communem, & quae illi interna sunt, quod quid est, essentiam, ac quidditatem appellat. Et 5. Metaph. cap. 8. textu 15. distinguens significationes vocabuli substantiae, ait: *Item quod quid erat esse, cuius ratio definitio est, hoc vniuocumque substantia dicitur, statimque subiungit aliam vocabuli usurpationem, qua suppositum, indiuidiue praedicamenti substantiae dicitur substantia, dicens: Accidit igitur duobus modis substantiam dici, & ipsum vltimum substantium, quod non dicitur de alio (id est, suppositum) & id quod, cum quodquid sit, etiam separabile fuerit, (id est, natura communis in eo inclusa, quae proinde destructo supposito manet in alijs.) Cyrillus etiam lib. 1. dialogorum de Trinitate, duobus folijs ante finem libri, hoc constituit discrimen inter substantiam seu essentiam, & substantiam, hoc est, suppositum: quod substantia, seu essentia sit sola natura communis suppositis: substantia vero sit suppositum, reſue singularis ac incommunicabilis sub illa contenta. In confessione etiam Iustini, quae habetur ad finem primi tomi Conciliorum, post Concilium Toletanum secundum dicitur. Non idem est natura & substantia: omnes enim sancti Patres constantiter nos docent, aliud esse naturam, siue substantiam & formam, & aliud substantiam, siue personam: & naturam quidem vel substantiam & formam, hoc quod est commune significare: substantiam autem, siue personam hoc quod est speciale. Et Theodoretus in additionibus ad Breuiarium Liberati 2. tomo Conciliorum ante Concilium Aeternense ait: Natura & substantia in nullo differunt, nisi in nomine: natura enim substantia est. Substantia & persona in nullo differunt, nisi in nomine: substantia enim persona est, sed natura quidem & substantia generale quoddam, substantia vero atque persona quoddam proprium significant. Velut vna communio omnium: hominum natura est atque substantia: substantia vero & persona cuiusque hominis proprium. Et non quoniam innumerabiles personae, & substantiae sunt hominum, propterea innumerabiles & naturae, siue substantiae. Vna namque & eadem substantia, atque apud omnes homines, & non altera est. Et rursus non quoniam vna & eadem natura, atque substantia omnium hominum est, propterea vna est, seu persona, seu substantia omnium hominum: scimus enim diuersas personas hominum, & non vnā. Petrus enim, & Iacobus, & Ioannes vnū quidem naturam & substantiam secundum quod homines sunt, &c. Haec Theodoretus. Ex quibus constat antiquos Philosophos & Patres frequenter nomine naturae, essentiae, & substantiae, id solum intelligere, quod commune est suppositis, praescindendo ad proprietates personales, differentiue indiuiduantibus: tamen interdum indiuidua ipsa naturarum substantialium substantias appellant. Sic enim*

A Aristoteles eiusmodi indiuidua appellat primas substantias, & Boetius, ac Richardus illas eadem indiuiduas, incommunicabilesque substantias vocant.

Ex dictis colligas, merito diuinitatem, quia communis est tribus personis diuinis, vocari essentiam. Licet etiam ea causa accedat, quod totum esse proprietatum personalium tamquam in radice sit in natura diuina, cum quo est omnibus modis idem ex natura rei. Intelliges ex dictis verus dissidium inter Catholicos & Arium. Hic enim dicebat esse aliam naturam, non solum numero, sed etiam rationis alterius in Patre, aliam in Filio, aliam in Spiritu sancto, ac proinde in tribus personis esse tres essentias, & naturas: Catholicis vero solam vnā numero essentiam diuinam Dei, quatenus Deus est, in tribus personis diuinis agnoscebant, affirmantes personas solis distingui proprietatibus, relationibusue realibus, cum essentia & natura diuina prorsus eisdem: distinctis tamē inter se secundum rem propter oppositionem relatiuam.

Alio modo sumitur substantia, vt dicitur a substando accidentibus, in qua acceptione substantia formaliter significat relationem substantis ad accidens sustentatum: diuiditurque in substantiam primam, id est, quae non mediante alia accidentibus substat, vt sunt supposita, indiuiduae praedicamenti substantiae: & in substantiam secundam, id est, quae secundario, mediante alia substat, quales sunt substantiae vniuersales, quae mediantibus singularibus substantiis accidentibus substant. Cum vero accidens Deo repugnet, ratio quoque substantiae in hac acceptione ei conuenire non potest. Iuxta eam acceptionem intelligendus est Augustinus 7. de Trinitate, cap. 5. Cum Deum abſue dici substantiam asserit: eo quod accidentibus careat: licet propriissime essentiam dei assermet.

In tertia usurpatione substantia dicitur a per se effendo, hoc est, non in alio tamquam in subiecto, sumptaque hoc modo contra accidens diuiditur. Omne namque ens reale, vel est in subiecto, vel non est in subiecto, haec enim duo pugnantia dicunt: quod si in subiecto sit, erit accidens: si vero non sit in subiecto, erit ens per se existens in sensu explicato, atque ad eo substantia.

His suppositis sit prima conclusio. Sumpta substantia in prima acceptione iuxta modum loquendi antiquorum Philosophorum ac Patrum, nempe pro essentia communi singularibus, tres personae diuinae non sunt tres substantiae, sed vna numero substantia: asserereque contrarium esset error in fide. De substantia in hac acceptione loquuntur testimonia omnia, quibus pars quae negat confirmata est, satilique aperte probant hanc nostram conclusionem.

Secunda conclusio. Sumpta substantia in tertia acceptione, haec in rigore ac simpliciter est vera, tres personae diuinae sunt tres substantiae. Idque aperte satilique efficaciter probant argumenta adducta in confirmationem partis, quae affirmat.

Tertia conclusio. Tum propter aequiuocationē vocabuli, substantia, quia interdum sumitur pro essentia communi, interdum vero pro quocumque ente reali existente non in alio tamquam in subiecto: tum etiam propter vsum sanctorum Patrum, & Conciliorum, qui nomine, substantia, in Deo intelligere consueuerunt solam essentiam: tum denique propter cōtrouersiam, quae fuit cum haereticis, num in ea acceptione sint plures substantiae in Deo, an vna tantum, numquam absolute concedendum est, tres personas diuinas esse tres substantias: sed cum distinctione, nempe id verum esse, si substantia sumatur,

Diuinitas cur essentia personarum diuinarum dicatur.

Arij & Catholicorum dissidium.

2. Substantia usurpatio.

Substantia vt a substando dicitur Deo non conuenit.

3. Substantia acceptio.

1. Conclusio.

2. Conclusio.

3. Conclusio.

Cur non sit absolute concedendum, tres personas diuinas esse tres substantias.

Substantia apud antiquos, & suppositum idem.

Handwritten signature or mark.

sumatur, non pro essentia, sed pro re per se existentem, id est, non in alio tamquam in subiecto, secus autem si sumatur pro essentia: aut nisi appositum particula aliqua, quæ denotet sumi substantiam pro supposito, ut si dicatur, sunt tres substantiæ, aut tres substantiæ incommunicabiles. Atque hoc solum est, quod voluit Augustinus, & alij Patres, quos in confirmationem partis, quæ negat, retulimus.

DISPUTATIO II.

Utrum concedendum sit in Deo esse tria supposita, & tres hypostases.

Suppositum unde dicitur.

Quod ad primum attinet, non dubium est, in Deo esse tria supposita. Personæ namque supposita quædam sunt: quare cum in Deo sint tres personæ, sit, ut sint tria supposita. Circa vocabulum verò animaduertendum est, suppositum dici quasi sub aliis positum, tam accidentibus, si sit accidentium capax (quod dico propter supposita diuina) quam prædicatis substantialibus. Quod autem aliquid omnibus aliis subiiciatur, ex eo provenit, quod sit substantia incommunicabilis: quare suppositum de formali incommunicabilem substantiam significat, supponit verò pro re substantiali, cui conuenit incommunicabilitas, ut articulo præcedente explicatum est. Ratio verò impositionis nominis est, quod talis res cæteris rebus, & ipsi nulla alia, subiiciatur.

Hypostasis.

Quod verò attinet ad secundum, sciendum est, ὑπόστασις Græcè idem, quod Latine dicitur substantia, significare. Boëtius dicit ὑπόστασις dici à substantia, quod D. Thomas in responsione ad tertium articuli tertij huius quæstionis exponit, ut intelligatur, quoad impositionem nominis, non verò quoad rem significatam. Unde ut aliquid dicatur ὑπόστασις, necessarium non est, ut accidentibus subster: quemadmodum licet lapis à lædendo pedem dicatur, necesse non est, ut omnis lapis pedem lædat. Quamuis autem vocabulum, *hypostasis*, usurpari etiam possit ad significandam quamcumque aliam substantiam (quo pacto usurpari videtur ad Hebræos 1. ubi enim Latina versio habet: *Qui cum sit splendor gloria, & figura substantia eius*, Græca habet ὑπόστασις τῆς ὑπερσούρου ἀυτοῦ, id est, figura hypostasis eius) interdum tantum sumitur ad significandam solam substantiam incommunicabilem, & tunc hypostasis & suppositum idem sunt. Quare quemadmodum concedimus in Deo tria supposita, sic etiam concedi debent tres hypostases. Id quod confirmari potest, quoniam ubi in symbolo Athanasij Latine dicitur, *alia est persona Patris, alia Filij, &c.* Græcè habetur: *alia est hypostasis Patris, alia Filij, &c.* Basilij præterea in epist. 43. ad Gregorium Nyssanum, ὅτι οὗτοῦ vult esse idem quod essentiam, ὑπόστασις verò rem indiuiduam, & proprietatibus subsistentem: res verò proprietatibus subsistens id ipsum est, quod persona in diuinis. Præterea Damascenus lib. 1. fidei orthodoxæ, cap. 10. *In solis*, inquit, *personalibus proprietatibus differunt ab inuicem tres sanctæ hypostases, non substantia, sed characterismo propria hypostases indiuisibiliter discrete.*

D. Hieronymus explicatur.

Quod hæc in re difficultatem facit, est beatus Hieronymus, dum in epistola ad Damasum cirata, concedere renuit in diuinis tres hypostases. Nam *uocantur*, inquit, *tres hypostases, si placet, & una tenentur.* Nomen hoc non bona suspitionis est. Et paucis interiectis: *Mihi credite, venenum sub melle latet.* Dicendum nihilominus est, ob id Hieronymum eo tempore tenuisse concedere in diuinis tres hypo-

stases, quod cum ὑπόστασις, idem significet quod substantia, hæretici decipiebant rudes argumentantes, in Deo sunt tres substantiæ: ergo tres essentiæ. Cæterum postquam iam nunc usu recepta est usurpatio hypostasis pro solis substantiis incommunicabilibus, auctacter concedendum est, in Deo tres esse hypostases.

DISPUTATIO III.

Utrum in Deo sint tres substantiæ.

Durandus in 3. dist. 1. q. 2. in Deo vnâ tantum essentia diuinâ agnoscit subsistentiam, à qua tria supposita diuinâ dicantur subsistere: ita nimirum, ut licet aduentu trium proprietatum personarum resultent tres res proprietatibus ipsis inter se diuersè habentes essentiam communem, quæ proinde cum illis non efficit quatuor res: attamen eisdem proprietatibus aduenientibus non sequantur tres subsistentiæ, quarum vnâ sit Patris, alia Filij, & tertia Spiritus sancti, quæ habeat communem subsistentiam diuinâ essentia: quin potius à sola subsistentia diuinâ essentia vult Durandus habere personas diuinâs, quod subsistant. Ideoque negat hanc propositionem, *tres diuinæ personæ sunt tria subsistentia substantiæ: licet sint tres subsistentes adiectiue*, ad eum modum quo vnaquæque persona ab eadem numero deitate dicitur. Deus, & ab eadem numero sapientia, & potentia, dicitur sapiens, & potens, eaque de causa negamus tres personas diuinâs esse tres Deos, aut tria sapientia, vel potentia substantiue: quoniam ut nomen concretum substantium pluraliter dicatur, opus est pluralitate significati formalis: dicimus tamen tres personas diuinâs esse sapientes, & potentes adiectiue.

Hinc colligit illud discrimen inter suppositum creatum, & increatum: quod creatum completur in esse rei subsistentis per suam proprietatem personalem seu suppositi, à qua proinde habet ut subsistat, & qua secluta in reliquo nequit subsistentia reperiri: suppositum verò increatum, puta Pater, aut Filius in diuinis, non completur in esse subsistentis per suam proprietatem personalem, neque ab ea habet, ut subsistat, sed à sola essentia, subsistentiaque essentia: à proprietate verò personali habet, ut sit quippiam incommunicabile, atque adeo ut sit suppositum, ac persona. Quare, inquit, *ab alio habet, ut subsistat, nempe ab essentia, & ab alio, ut sit suppositum & persona, nempe à proprietate.*

Hanc suam sententiam probat Durandus. Primum, quoniam subsistere dicit perfectissimum modum essendi: sed in diuinis modus perfectissimus essendi est esse in se, & ad se, id est, esse absolutum, quod habent personæ ab essentia, non verò à proprietatibus personalibus, quæ sunt ad aliud: ergo subsistere solum conuenit diuinis personis ratione essentia, & ab essentia, non verò ratione proprietatum personalium, & à proprietatibus personalibus. Secundò subsistere dicit perfectionem: at relatio, proprietate personalis, in diuinis nullam dicit perfectionem: alioquin aliqua perfectio esset in vna persona diuinâ, quæ non esset in alia: ergo in personis diuinis vnicum tantum est subsistere diuinæ essentia, à quo solo personæ subsistere dicantur.

Tertiò, quoniam Augustinus septimo de Trinitate, capite quarto probat, subsistere esse quid absolutum, dicens: *Omnia res ad se ipsam subsistere dicuntur, quanto magis Deus.*

Cæteranus 3. p. q. 3. artic. 2. arbitrat, sicut esse

Durandus.

Primum Durandus.

Secundum.

Tertium.

Cæterani, Mirandi, Scoti.

essentia.